

Nederlandse
Jenaplan
Vereniging

Lectoraat Vernieuwingsonderwijs

Het Lectoraat Vernieuwingsonderwijs is ontstaan naar aanleiding van de maatschappelijke discussie over de effectiviteit van traditioneel vernieuwend onderwijs. Er was behoefte aan een praktijkrelevante wetenschappelijke beschouwing en een aanscherping van de onderwijsvisie. Ons streven is door middel van onderzoek de kwaliteit van het vernieuwingsonderwijs en professionalisering van docenten te vergroten. Het lectoraat vertaalt onderzoeksresultaten naar concrete oplossingen voor de beroepspraktijk.

Samenwerking

Onze intensieve samenwerking met de Nederlandse Dalton Vereniging en de daltonscholen is uitgebreid naar vernieuwingscholen die aangesloten zijn bij de Nederlandse Jenaplan Vereniging, de Freinet-beweging en de Vereniging Bijzondere Scholen.

Onderzoek op school

Individuele scholen kunnen onderzoeksvragen bij het lectoraat neerleggen, waarna toegepast onderzoek wordt uitgevoerd onder leiding van de lector, samen met studenten, docenten én de vragende organisatie. Gezamenlijk wordt gewerkt aan de kwaliteit van het onderwijs en verdere professionalisering van de docenten.

Onderwijs

Het lectoraat doet niet alleen aan praktijkonderzoek, maar verzorgt ook verschillende vormen van onderwijs om leraren die in het vernieuwingsonderwijs werkzaam zijn verder te professionaliseren. Zo is het ook mogelijk om stageonderzoek binnen het lectoraat te doen.

Doelstelling

Het lectoraat beoogt aan de hand van praktijkgericht wetenschappelijk onderwijsonderzoek de kwaliteit van het vernieuwingsonderwijs en de professionalisering van leraren vergroten. Het lectoraat streeft naar praktijkrelevante wetenschappelijke beschouwingen en aanscherping van de onderwijsvisie op de vernieuwingsscholen.

Om het vernieuwingsonderwijs en de professionalisering van docenten te vergroten, moet de kloof tussen *onderwijspraktijk* en *onderwijsonderzoek* worden overbrugd. Dat moet zowel door onderzoekers als door onderwijsprofessionals gebeuren. Louter het publiceren van onderzoek, observeren van onderwijsprocessen en – praktijk volstaat niet, zonder de onderwijspraktijk als deelnemer erbij te betrekken. Doel als lectoraat is (in co-creatie met de aanvrager) onderzoek te doen met de onderwijspraktijk.

Toelichting werkwijze

Overlappende kerntaken van het lectoraat zijn: onderzoek, kennisbenutting en onderwijs. Kennisbenutting impliceert het volgende: eerst wordt, altijd in samenwerking met de praktijk van de vernieuwingsscholen, praktijkonderzoek uitgevoerd. Dit houdt in dat op basis van het doen van onderzoek nieuwe kennis wordt ontwikkeld in co-creatie met de vernieuwingsscholen. Daarbij is het de bedoeling relevante wetenschappelijke kennis te ontwikkelen. Het streven naar generaliseerbare inzichten die de setting waar het onderzoek heeft plaatsgevonden overstijgen, zorgt ervoor dat het onderzoek ook in een breder kader toegevoegde wetenschappelijke waarde heeft. De methoden die in het praktijkonderzoek gebruikt worden moeten daarom leiden tot resultaten die (a) toegankelijk zijn voor onderwijsprofessionals, (b) als relevant worden ervaren en (c) leiden tot toepasbare verbeteringen van de onderwijspraktijk op vernieuwingsscholen. Een van de middelen die dit jaar wordt ingezet om dit te realiseren is het per onderzoek instellen van een zogeheten taskforce -onderzoekers en onderwijsprofessionals - die op basis van hun bevindingen concrete aanbevelingen voor de onderwijspraktijk zullen formuleren. Daartoe wordt in alle studies intensief overlegd met onderwijsprofessionals uit het vernieuwingsonderwijs. Zowel de onderzoeksvraag, de probleemstelling, het onderzoek zelf, de eventueel

te ontwikkelen onderwijsmaterialen en didactiek als de mogelijke coaching van leraren, worden besproken en overeengekomen. Er is geen sprake van afstand tussen onderzoekers en onderwijsprofessionals.

Gedurende de gehele looptijd van de onderzoeksprojecten staan kenniskringleden (een soort begeleidingscommissie van alle onderzoeken) zoveel mogelijk met de voeten in de klei. Hierdoor komen we meer te weten over wat er speelt in de onderwijspraktijk. Er wordt rekening gehouden met de praktijk zoals die is. Kortom, continue afstemming met de praktijk (co-creatie) is essentieel..

Een voorbeeld van de intensieve samenwerking met vernieuwingscholen blijkt onder meer uit de [vier onderzoekslijnen van het lectoraat](#): (1)onderwijseffectiviteit, (2) leren van leraren, (3) brede vorming en (4) zelfgestuurd leren. Deze lijnen zijn als gevolg van meerdere intensieve discussies met en feedback van vertegenwoordigers van de besturen van de NDV, NJPV, NMV, VF en VBS opgesteld.

Publicaties

De bevindingen uit de onderzoeken en de kennis die daaruit gegenereerd wordt, worden op zoveel mogelijk manieren vertaald ten behoeve van de onderwijspraktijk. Zo zijn er inmiddels negen [boeken](#) gepubliceerd, worden er [columns geschreven](#) en zijn bijdragen gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften en diverse vakbladen waaronder zoals DaltonVisie, VBSchrift, Montessori Magazine, Mensenkinderen, Pedagogiek, Het Blad, Tijdschrift Taal en Didactief en op de site www.saxion.nl/vernieuwingsonderwijs .

Vier onderzoekslijnen

Het lectoraat hanteert bij het uitvoeren van onderzoek vier onderzoekslijnen. Enkele activiteiten en opbrengsten in het afgelopen studiejaar kort toegelicht.

1. Onderwijseffectiviteit

In deze onderzoekslijn wordt onderzocht wat de cognitieve en niet-cognitieve opbrengsten zijn van het vernieuwingsonderwijs op de korte

en langere termijn. Naast een [proefschrift over de effectiviteit van daltononderwijs](#), is een studie in Pedagogische Studiën gepubliceerd, waarin onder andere de meerwaarde van het daltononderwijs is onderzocht. Deze studie is door onderwijsblad 'Didactief' genoemd als een van [de beste onderwijsonderzoeken van 2015](#). Daarnaast is men bezig onderzoek te doen naar de effectiviteit van montessori- en jenaplanonderwijs en wordt er een grootschalige studie uitgevoerd naar de effecten van vernieuwingsonderwijs op sociale, cognitieve en niet-cognitieve competenties in het [vervolgonderwijs](#). Tenslotte is in samenwerking met de Universiteit Maastricht en de NMV een studie gestart naar executieve functies in het montessorionderwijs.

2. Leren van leraren

Het onderzoek dat in deze lijn aan bod komt, richt zich enerzijds op de vraag hoe professionele ontwikkeling van leraren in de dagelijkse lespraktijk in kaart kan worden gebracht. Anderzijds is dit onderzoek gericht op een tweetal aanpakken ter bevordering van de professionele ontwikkeling van leraren in het primair en voortgezet onderwijs. In samenwerking met enkele hogescholen en scholen in Europa heeft het lectoraat de projectaanvraag 'Working to Academic Valuable Excellence for International Teachers' (WAVE-IT) ingediend. In dit project zal onder meer onderzoek worden gedaan naar didactische principes voor het opleiden voor ondernemend leraarschap, reflectieve professional en competenties en vaardigheden voor de Europese leraar. In het laatste project zal onderzoek plaatsvinden naar leeractiviteiten van leraren in het vernieuwingsonderwijs met behulp van mobiele middelen zoals iPhone. Tevens zijn er twee publicaties over dit onderzoek verschenen in respectievelijk [Didactief](#) en in het [Onderwijsblad](#) naar 'peer review' als effectieve voorwaarde voor professionele ontwikkeling van leraren.

3. Brede vorming

In deze onderzoekslijn wordt ingegaan op de vraag hoe brede vorming kan worden begrepen en op welke wijze het vernieuwingsonderwijs kan bijdragen aan het ondersteunen en stimuleren daarvan. Het lectoraat heeft, in samenwerking met VBS, de Onderwijsraad geadviseerd in het kader van het advies [De volle breedte van onderwijskwaliteit](#). Verder zijn

een literatuurstudie en expertbijeenkomst rondom de realisatie van brede vorming in het vernieuwingsonderwijs in voorbereiding. In het project [Samen Werken aan Bèta Burgerschap](#) (leeractiviteiten bèta en techniek) wordt samengewerkt met de vijf bedrijven Machinefabriek Boessenkool, VDL Enabling Technology Group en URENCO, Techniek Museum Hengelo (HEIM), WETSUS, Lectoraat Waterschap, acht po en drie vo scholen (dalton en jenaplan), en de Universiteit Twente. Dit programma is beroepsvoorbereidend, maar ook burgerschapsvormend. In het project leren leraren om zulke leeractiviteiten te ontwikkelen, uit te voeren en te evalueren. Leraren professionaliseren zich door vaardig te worden in het toepassen van de nieuwe aanpak en in het begeleiden van het leerproces van de samenwerkende leerlingen door training en video-coaching. Voor meer informatie en een video: [TechYourFuture](#).

4. Zelfgestuurd leren

[Hoe leer je leerlingen zelfgestuurd te leren?](#) Wat kan je als leerkracht doen? Wat heeft nut en wat werkt? Om deze vragen te beantwoorden is het lectoraat in het najaar van 2014 een samenwerking aangegaan met acht daltonscholen, een Freinet school en het Welten-Instituut van de Open Universiteit. In dit project [iSelf](#) werken onderzoekers en onderwijsprofessionals die werkzaam zijn op de vernieuwingsscholen, aan het ontwikkelen en uitvoeren van een professionaliseringsaanpak. Leraren worden getraind en begeleid in het bevorderen van het zelfgestuurd leren van hun leerlingen. Doel van deze samenwerking is dat het zelfgestuurd leren effectief wordt bevorderd door het leveren van een beproefde professionaliseringsaanpak voor leraren. Daarnaast zijn er onderwijsmaterialen beschikbaar die leraren kunnen inzetten ter ondersteuning en stimulering van zelfgestuurd leren.

De aanpak en handleiding zijn inmiddels door een aantal scholen in een pilot verwerkt en worden in 2018 voltooid. Er is een aantal projectbijeenkomsten gehouden met deelnemers uit ons samenwerkingsverband. In samenwerking met de Universiteit Twente en Open Universiteit is een aanvraag voor subsidie bij NRO ingediend (PARIS: Aanbieden van competentie-gerelateerde instructie voor

zelfgestuurd leren).